

ÖMRÜN İZLƏRİ

Tarixin ağırılı köçü ilə mən Bakıya gələndə (1993) artıq Mədət Məmmədov adlı şairi ədəbi mühit iki kitabı ilə tanıdırdı. Hələlik əl boyda kitabları ona ədəbi mühitdə görünmək üçün kiçik də olsa, bir pəncərə açmışdı. Ayrı-ayrı çaxxana künclərinde iddiyalı həmyaşıllarının bir mövzusunda onun təzə-tər şeirləri, ana qucağından yenice ayrılmış uşağın şirin kəlmələri kimi müzakirə olunur, yazıları haqqında tənqidli-tərifli rəylər söylənilirdi.

Bakıya yetdiyim gündən mətbuatla - "Azərbaycan" nəşriyyatı ilə bağlı olduğumdan bu səhbətlərə mən də düşürdüm. Onu görmək, tanış olmaq istəyi də məndə o günlərdən, bir imkan isə 1995-ci ilin dekabrında yarandı. Daha dəqiq desəm, müdrik insan, jurnalistikada ustadımız olan Firdun Rəsulovun rəhbərlik etdiyi "Həyat" qəzetində işə başlayandan sonra biz yaxınlaşdıq. 1996-ci ildə onun Mətbuat və İnformasiya Nazirliyində məsul işdə çalışması "Həyat" qəzeti ilə əlaqələrinin canlanmasına səbəb olmuş və müxtəlif tapşırıqlarla əlaqədar görüşlərimiz başlamışdı. Əvvələc mənə elə gəlirdi ki, bu suyu üfürə-üfürə içən adamla (belə təsir bağışlayırdı) heç dost olmağa dəymez. Çox quru görünürdü. Ancaq həyat göstərdi ki, bu, ilk baxışda bele imiş. Ünsiyyət, münasibətlərin istileşməsi göstərdi ki, ziddiyətli, gərgin dövrün mətbuat memuru kimi, o, bütün hallarda məsuliyyətini unutmur, öz işində dəqiqliyə əməl edir, vəzifə səlahiyyətlərində cavabdehliyini yaddan çıxarmır. Tezliklə onun da-xilən neca saf, mənən sağlam, sözündə, əməlində bütün olduğunu gördüm. Dostluq münasibətlərimiz "Kredo" qəzətinin nəşri ilə ən yüksək zirvəyə çatdı. Dəyərli məsləhətlərini və tövsiyələrini indi də unutmuram. Yaşca məndən kiçik olsa da, artıq onu bir aqsaqqal, ya-xın, simsar kimi tanıyor, doğmaliqla qəbul edirdim.

İllər keçdi, çox sular axdı, ancaq bu doğmaliği aramızdan zaman küləkləri də apara bilmədi.

Onun haqqında yekun sözümüz demək istəyi məni tərk eləmirdi. Təşəbbüs yenə dostumun özündən oldu. İlk gənclik duruluşunu qoruyub saxlamış, amma illərin öz izini saçında, görkəmində qoymuş dostum yenə ruhən enerjili, yaradıcılıq əzmində idi: "Mənim yaradıcılığım haqqında yazılınları, bir de özümün publisistik qeydlərimi bir kitabda cəmləmək istəyirəm", - dedi. "Çox yaxşı olar", - dedim. "Amma əziyyəti sən çəkəcəksən" - ərkyana əlavə etdi. "Vallah, bilməm, gücüm çatar, ya yox", - tərəddüdüm də bildirdim. O, geri çəkiləndi: "Yaxanı kənara çəkmə, sən bacarmayan iş yoxdu. Tərtibçi-müəllif də özün olacaqsan. Çünkü mənim haqqımda sən daha çox yazmisan. Bir sözlə, məni yaxşı tənayırsan". Bu qətiyyətli sözlə mənənə gücləndirdim.

...Və təzədən Mədət Əyyuboğlunun yaradıcılığı ilə bağlı ilk yazıları — 10-15 il əvvələ qayıtmalı oldum. İş ərsəyə gəldi. Tərtibçi-müəllif qrifli ilə bu qeydləri yazmayı da özümə borc bildim. Burada onun rəsmi həyat və yaradıcılıq tarixçəsi də yer alır: **Mədət ƏYYUBOĞLU (Məmmədov Mədət Əyyub oğlu) 10 mart 1959-cu ildə**

Ağdam rayonunun Güllüçə kəndində dünyaya göz açıb. Otuz ildir mətbuatda çalışır. Korrektörlüqdan Mətbuat və İnformasiya Nazirliyinin Kütłəvi İnformasiya Vasitələri Baş İdarəsinin rəisi vəzifəsinədək yol keçib. Beş il - 1996-2001-ci illərdə Baş İdarə rəisi kimi ölkə KİV-lərinə rəhbərlik edib. "Dağ çıçəyi" (1986), "Gələn anam olaydı" (1990), "Dünya mənim dünyam deyil" (1996), "Nağıllar aldadır məni" (2000) adlı kitabların müəllifidir. "Qızıl qələm", "Həsən bəy Zərdabi" mükafatları laureatıdır. İctimai fəaliyyətinə görə 2018-ci ildə Qarabağ Mühəribəsi Əlliləri, Veteranları və Şəhid Ailələri İctimai Birliyinin "Vətən namine" medalı ilə təltif olunub.

Hər bir ziyanının, xüsusiylə də söz, sənət adamının həyatının iki önemli tərəfi var. Biri onun gündəlik həyat tərzi, işi, əməli fəaliyyəti, yaşam qayğıları... Biri də onun vətəndaşlıq qayğıları, söz-sənət eşqi ilə çağlayan qayğıları. Şair Mədət Əyyuboğlunun mənəvi mühitindəki bu qayğıları illərdir ki, yurd ağrılıları ilə müşayiət olunur. Onun doğulub böyüdüyü Qarabağ, Ağdam və doğma kəndi Güllüçə də işğal altındadır. Bir şair üçün bu, çəkilməz bir dərd, ölçüyə gəlməz ağrıdır. Sənətkarın həyat yolu - yaşam yolu ilə bağlı faktlar onun əsil tərcüməyi-halına yallınız təskinlik ola bilər. Mədət Əyyuboğlu bu gün, həm də əsgərdir. Sözü ilə yurd uğrunda savaş aparan əsgər.

Bu kitabda onun poeziyasının və publisistikasının müxtəlif mənəçaları, poetik müşahidələri, publisistik düşüncələri təhlilə çəkilir. Mədət Məmmədovun publisistik yazılarını da fikir və düşüncələrinin tərcüməyi-hal hesab etmək olar və elə bu səbəbdən onun publisistik düşüncələrinə də kitabda ayrıca yer verilmişdir. Şairin poetik və publisistik yaradıcılığı onun həyat yoludur, tərcüməyi-halıdır - qənaəti ədəbi-tənqid münasibətdə də özünü təsdiqləyir.

* * *

Publisist Mədət Məmmədovla şair Mədət Əyyuboğlunun dili bir-birini tamamlayıb. Obrazlı nitq mənəni publisistikada da poeziyada olduğu kimi poetik bir əhvalla təqdim edir. Mədət Məmmədov yüksək dərəcədə mətbuatla iş təcrübəsinə malik publisist-jurnalıstdır. Ancaq mətbuatla six əlaqə onun obrazlı nitqine nə qədər müdaxilə etse də, bu nitqin poetik strukturunu dağıda bilmir. M. Məmmədovun publisistik yazıları, essevari düşüncələri M. Əyyuboğlunun poeziyası kimi şirinliklə oxunur.

Mədət Məmmədovun müsahibələrində geniş dünyagörüşə, hərəkətli hazırlığa malik olan ziyanının zəngin mühiti ilə qarşılaşırıq. Məlumdur ki, ekspert qismində çıxış edən hər hansı bir sahə mütəxəssisi dərin biliyə malik olmaqla ya-naşı, həm də mövqeyində sabitqədəm olmalıdır. Ayrı-ayrı vaxtlarda müxtəlif mətbu orqanların nümayəndələrinə müsahibələr verərkən o, dövlətə və dövlətçiliyə sədaqət nümayiş etdirir, fəal vətəndaşlıq mövqeyindən danışır. Bu cəhətdən o, maraqlı müsahibdir. Təmsil etdiyi sahəni yaxşı bilir, faktlar əsasında fikrini şərh etməyə üstünlük verir. Bu da onun nitqini, düşüncələrini daha da zənginləşdirir. Güclü məntiqi, əsaslandırılmış fikirlərile şərh etəkli məsələlərin mahiyyətinə tam aydınlıq getirməkle oxucunu, dinləyicini əshəhqəşətə inandırıb.

Şair Mədət Əyyuboğlunun poeziyası Qarabağ bulaqlarının suyu kimi dumdur, həzin və nəgməlidir. Qarabağ bulaqları daşların, qayaların arasından süzülüb gelir. Ona görə də dumdurudur, şəffafdır. Qarabağ bulaqları qayalardan süzülüb gəldiyi üçün həzindir, qurumur, artmir, azalmır. Qarabağ bulaqları nəgməlidir, ona görə ki, yüksəklikdən - qayalardan, daşlardan keçidkə, şırıltısı ilə könül oxşayır.

Mədət Əyyuboğlunun poetik

yaradıcılığı asanlıqla lirik nəgmələrə çevrilir, bəstəyə gəlir. Həssas oxucunun, dinləyicinin ruhuna bir saflıq, duruluq gətirir.

Həyətə yaradıcı insanın hissərini və duyğularını reallaşdırması üçün onun idealı ilə həyatın real gerçəkliliyi arasında fərqli əsas amil olduğu unudulmamalıdır. Şair bütün varlığı ilə idealına bağlı olur, idealı tərənnüm etməyə çalışır. Amma real gerçəklilik çox vaxt idealın təzahürünü qədərincə təmin etmir. Mədət Məmmədov yaradıcılığı boyu arzu və isteklərini gerçəkləşdirmək naminə gücünü real həyatın çətinliklərinə sinə gərməyə sərf etmişdir. "Arzuları cilovalamaq", "ayağını yorğanına görə uzatmaq", əslində, şairin heç vaxt tabe olmadığı şərtlərdir. Filosof soyuqqanlı yanaşma ilə ziddiyətlərə açar axtara bilər. Amma şair bu yolla gedə bilmir. O, ziddiyətləri, bəlkə, olduğundan da artıq sərtliklə göstərə bilir. M. Əyyuboğlunun poeziyasında diqqəti çəkən əsas keyfiyyət də məhz bu yönə özüñü təsdiqləyir.

Yaşamağın dəyəri həyata nə qədər fayda verə bilmək ölçülür. Hər hansı bir yaradıcı adamın zəkasından gələnlər də həyata, insanlara ayrılan ömür payıdır. Bir sözə, zəka sahibinin yaradıcılıqla keçən anları onun mənali anlarıdır. Mədət Əyyuboğlu bir şair kimi, Mədət Məmmədov bir publisist kimi, ictimai xadim kimi və ümumiyyətə, yaradıcı ziyan kimi həyata bəsirət gözünü açandan bəri fəaliyyətindən qalmayıb. Yazdıqları, yaratdıqları onun mənali həyatının izləridir. Yaradıcı adamın izi asanlıqla pozulmur. Çünkü söz-iz insanların yaddaşına köçür, ruhuna həpur. Yaradıcının zəka məhsulu cəmiyyətin qida mənbəyidir. Sözüne inam, yaradıcılığına güvəncə isə Mədət Əyyuboğlunun güc mənbəyidir.

* * *

M. Məmmədov kifayət qədər təninan ictimai xadim və mətbuat təşkilatçısı olsa da, onu ədəbi-mənəvi mühit, əsasən, şair kimi qarayır. Belinskisayağı desək, şairin də ünsiyyət vasitəsi elə duyğuların dilidir. Bu səbəbdən də onun poetik yaradıcılığı müasirlərinin də diqqətini cəlb etmiş, ayrı-ayrı vaxtlarda poeziyasının müraciət etdiyi əsas mövzulara - Vətənin tərənnümü və sevgi lirikası ilə bağlı ədəbi-tənqid yazılarla münasibət bildirmişlər.

Mədət Əyyuboğlunun publisistikasındaki dil şirinliyi sanki poeziyasında ifadə elədiyi poetik düşüncələrinin açımına xidmət edir. Onun ulu öndər Heydər Əliyev haqqında düşüncələri "Bir ürək yanır" adlanır. Bu başlığın özündəki poetik çalar müəllifin obrazına poetik yönən müraciətinin göstəricisidir: "Sovet dövründə biz orta məktəbdə oxuyanda Maksim Qorkinin "Dankonun ürəyi" adlı bir həkayəsinə hələ aşağı sinifdə öyrənirdik. Həmin həkayədə deyilirdi ki, yolu itirmiş, qaranlıq meşədə azib qalmış insanları Danko adlı bir gənc xilas etəyir. O, ürəyini çıxarıb əlində tutur və qabağa düşür. Ürəkdən qalxan alovun işığında yol görünür və insanlar xilas olurlar". Mədət Məmmədovun coxlarımiza tanış olan obrazın münasibəti yeni-yetməlik çağlarından varlığına hopmuş azadlıq işığına can atımı ilə bağlıdır. Və ele bəri başdan onun obrazın yanaşması oxucunu çəkir. Ele həmin məntiqlə də sözünə davam edir: "Elə o vaxtdan məndə belə bir fikir yaranıb ki, ürəkde od var, işq var. Kimsə inami ilə ürəyini - bütün varlığını insanlara həsr edir, demək, onun odu-ateşi var, işqi var. Bu işığa üz tutanlar daha doğru yolu görər, həyatın qaranlıqlarında məhv olmazlar". ...Hər şey aydınlaşdır. Demək, müəllifin idealı azadlıqdır. Azadlığın təminatçısı isə xalqa güvənən, xalqın gücünü səfərbər edən liderdir. Mədət Məmmədovun publisistik məntiqində bu fikir bütün parlaqlığı ilə görünür. Bu publisistik əsərdə - "Bir ürək yanır" da o, H. Əliyevin xilaskar obrazını təqdim edir. Sadəcə, quru,

dadsız sözlərlə danışır, fikirlərini obrazlı ifadə edir. Onun mətbuatımızın, ədəbiyyatımızın, ümumən, mədəniyyətimizin inkişafındakı yərini özünün düşüncə arenasında kifayət qədər dolğun təqdim edir.

"Böyük yolu davamı - varisliyin tətənəsi" ulu öndər yoluñun davamçısı haqqında düşüncələrindən ibarətdir. Bu əsərdə idarəetmə estafetini qəbul etmiş, uğurlu siyasi fəaliyyətə Azərbaycanı nəinki Qafqazın, eləcə də, dönyanın diqqət mərkəzinə çəkə bilməş Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin hərtərəfli fəaliyyətindən danışır. Və xüsusilə, onun mədəniyyətindən inkişafı namine Heydər Əliyev ərsinə güvənci olduğunu təqdir edir. Bu əsərdə də müəllif mövzuya yaddaşdan gelir: "Qələmə almaq istədiyim mövzuzu üzərinə düşünərkən xəyal məni xeyli qabağa - müəyyən mənada mövzunun əhətesindən daha əvvəlki dövrlərə apardı. Ağrılı Azərbaycan dövlətçiliyinin süqut qarşısında qaldığı, bir sözlə, olumla ölümün çarşılığı tarixi dövrlərə. Başsız karvana bənzəyən Azərbaycan xalqı, bəlkə də, həyati göstəriş kimi ulu öndər üz tutmuşdu. Müxtəlif istiqamətlərə çəkən və ayrı-ayrı mənafələrin istəyinə uyğun siyasi qrupların, partiyaların, dəstələrin çekişmə meydanına çevrilmiş Azərbaycan demək olar ki, dövlətçilik ənənələrini itirmək təhlükəsi qarşısındaydı. Xalq ayrı-ayrı siyasi qruplardan, mənafət liderlərindən daha artıq olduğunu göstərdi. Dəmir bir sıpərə çevrilərək ulu öndərin təhlükəsizliyini təmin etdi, onun Azərbaycanın siyasi rəhbərliyinə gelişinə yol açdı. Xalq ona inanırdı, çünki o, tarixin sinağından alnıaçıq çıxmış, xalqın bütün zümrələrini ehtiva edən siyasi düşüncə adamı id". Doğrudur, düşüncə tarixi xronikanı gözlerimizin önünde canlandırır. Ancaq bu canlandırma sxematik deyil. Müəllif ağrısı ilə qovuşquqdur.

Mədət Məmmədovun "Gözelliyin əməldə təzahürü" əsərini Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın uğurlu siyasi, mədəni, mənəvi fəaliyyətinin tərənnümü də adlandırmış olar: "Bir qələmdi, bir kağız. Sakit, səssiz bir otaq..." Yazi bu cümlələrlə başlanır. Sonra mənəvələri diqqətə çəkər və birbaşa metlebə keçir: "Elə kitab, elə yaz olur ki, üzərində dayanıb düşünmeli oluram. Yaxşı başa düşürəm ki, mən XXI əsrin fenomeni Mehriban xanım Əliyeva haqqında yazmaq istəyirəm. Əlbəttə, istək bir seydir, o istəyi icra eləmək, həyata keçirmək tamam başqa şey. İstəyi realliğə çevirmək üçün gərek hər ümmandan bir damla götürə biləsən. Vaxtilə Nizami Gəncəvi də deyirdi ki: "Oxudum, oxudum, sonra da vardım, Hər gizli xəznədən bir dürr qopardım". Elə bil ki, menim indim üçün deyilib. Bütün mənəvi ölçülerin alılıyində, ucalığında dayanan hər nə varsa, hamisi and yeridir". Sağlam düşüncədən gələn yolda görünən işq. Zənimcə, bu cür yanaşma Mədət Məmmədovun təkcə bu əsərine deyil, bütün publisistikasına aiddir.

Ümumiyyətə, M. Məmmədov ədəbi-publisistik yazılarında düşüncələrindən yazıya gətirdiyi obraz sevgi ilə yanaşır. Biz bu yanaşmanı onun müəllimi Mir Cəlal haqqında ədəbi-publisistik düşüncələrində də görürük. Xalq yazarı Elçinə həsr etdiyi qeydlərində də səmimiyyəti diqqəti cəlb edir. Mədət Məmmədovun bir neçə publisistik yazısını oxumaq bəs eləyər ki, onun necə bir kəsərlə söz sahibi olduğunu biləsən.

...Müasirim olan ziyanının şair-publisist obrazını bütövlükdə görə bilmek üçün sərraf nəzərlə dəyərli oxucu diqqəti və səmimi yanaşma bəs eləyər.

...Və bu yerde deməliyəm ki, fəal həyat mövqeyi şair Mədət Əyyuboğlu ilə publisist Mədət Məmmədovu birləşdirir.

...Birleşmə bütövlük yaradır. Bütövlük isə güc deməkdir.

Əli Rza XƏLƏFLİ, şair-publisist.